

ПУ-ТУ

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ТИЖНЕВИЙ ЖУРНАЛ

Ціна 2,50 н.м.

20 квітня 1947 р.

1584

№ 7

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ:

СВІТ ПОТРЕБУЄ ФАХОВИХ РОБІТНИКІВ — Генрі Песлір . . .	Стор. 3
СВІТ ЗА ТИЖДЕНЬ	4
ШЕВЧЕНКО І ЕМІГРАЦІЯ — В. Євтимович	6
РУСИФІКАЦІЯ УКРАЇНИ	6
НАЗУСТРІЧ ВОЛІ — В. Коваль	7
ІНЖЕНЕР МАРЧЕНКО — Фантастична повість (продовження) — М. Бондаренко	8
НАДЗВИЧАЙНА ПРОПОЗИЦІЯ (Розділ з повісті «Мандрівка в безвість») — В. Гай	11
В РІЧНИЦЮ П МАТУРАЛЬНОГО ВИПУСКУ	12
ЧАРІВНА КВІТКА — О. Степовий	13
ЛІТЕРАТУРНІ ЖУРНАЛИ В АМЕРИЦІ — А. Р.	13
АРГЕНТИНА ПЛЯНУЄ ВЕЛИКУ ІМІГРАЦІЮ	14
ЩО ТАКЕ ОСВІЧЕНА ЖІНКА	14
УСМІШКИ. СПОРТОВІ ПРИГОДИ. ШАХИ	15

На обкладинці — «В КАРПАТАХ» мал. В. ЗАЛУЦЬКОГО.

*

«Пу-Гу» виходить щотижня.
Ціна окремого числа 2 н.м. 50 пф.
Індивідуальна передплата — 10 н.м. місячно.

Видавець і головний редактор —
ВОЛ. ЧАРНЕЦЬКИЙ.

*

Адреса редакції та видавництва:
Augsburg, Bismarckstraße 13 II
Verlag „Pu-Hu“.

*

Published under D. P. Publications
License US-E-4,
OMGB. Information Control Division.

*

Druck: H. Mühlberger, Augsburg. — 4. 47.

Між Індонезькою республікою й Голляндією укладено угоду, якою закінчується 19-тимісячна революція в Індонезії та передбачається утворення об'єднаних штатів Індонезії. На фото — момент підписання угоди представниками обох сторін. (Фото А. Р.)

Грецький король **ГЕОРГ** помер з розриву серця (Фото А. Р.)

Грецький принц **ПАВЛ**, брат і наступник померлого грецького короля. Поруч із ним його дружина, принцеса **ФРІДЕРІКА**, та син **КОНСТАНТИН**. (Фото А. Р.)

Церемонія присяги перед тронем віцекороля Індії. Ліворуч від тронного крісла новопризначений віцекороль Індії лорд **МАВНТТБАТЕН** та леді **МАВНТТБАТЕН**. (Фото А. Р.)

(Фото А. Р.)

Герцог і герцогиня **ФОН ГЛЮЦЕСТЕР**. Герцог фон Глюцестер — брат англійського короля. (Фото А. Р.)

Острів **ГЕЛЬГОЛАНД**, зірваний 18. квітня 1947 р. Два роки тому острів був зруйнований у наслідок величезних повітряних бомбардувань. Ліворуч — вигляд вулиці на острові підчас огляду його представниками преси 1. квітня 1947 р. Праворуч — закладання мін для зриву острова. (Фото А. Р.)

ПИМОНЕНКО

»РОЗМОВА« (олія)

Світ потребує фахових робітників

Робітники з ґрунтовною професійною освітою і достатнім практичним досвідом, далі високо-кваліфіковані «спеціалісти» — інженери, техніки, науковці сьогодні у всій спустошеній Європі — «дефіцитний товар». Як брак певної сировини, передусім вугілля, так і брак кваліфікованих робітників став важкою перешкодою відбудови. Для вугілля завжди буває якийсь «резервуар» і більш-менш справедливий розподіл між європейськими країнами. Але спеціалісти не можуть бути «розподілені» таким самим способом. Найцінніша робоча сила розподіляється в першу чергу серед країн-переможців: переманюванням, примусом, використанням військовополонених або міждержавними контрактами, добровільно, напівдобровільно й недобровільно.

Російські заходи щодо переселення таких кваліфікованих робітників цілими групами — це лише один з епізодів цієї боротьби за людський капітал. Коли б для такого капіталу існував «резервуар», Советський Союз мав би поруч із Польщею, Югославією, Францією й Голляндією особливо обґрунтовані відповідно до спустошень претенсії на цю форму репарацій. Але в самій Німеччині, а ще більш в окупованих Німеччиною країнах професійна освіта за часів війни занепадала.

Вища наукова й технічна освіта в слов'янських країнах була заборонена, духовна еліта частково винищена. Поруч із цим рух спротиву, як і чорний ринок, притягав молодь до себе і зменшував охоту до професійного навчання. Спадщиною цього часу лишилася ще й сьогодні поширена свідомість, що є інші, легші можливості заробітку, ніж фахова наука; інші, зручніші засоби соціального підняття, ніж фахова кваліфікація. Також і на заході рівень технічних шкіл відступив назад: або вони були зачинені, або учні саботували навчання (як у славетній школі будови мостів у Дельфті). Такі країни, як Росія й Франція, зазнали важкого абсолютного зменшення кількості населення; особливо відбилося це на робітничій молоді. У Німеччині вимоги військової повинності привели до занепаду наукової й фахової освіти.

Брак фахових робітників.

Такий стан справи привів на сході й на заході до того, що поруч із безробіттям існує потреба на фахових робітників або «спеціалістів». Советський Союз уже знав колись таку кризу: в 1926 році в ньому було 40 мільйонів «зайвого населення»; не корисна армія без офіцерів, бо тоді кадри це

не відповідали вимогам індустріалізації. Сьогодні стан той самий, а з деяких поглядів навіть гірший. Не зважаючи на велику чисельність народжень, кількість російських промислових робітників і службовців (27 мільйонів) на 5 мільйонів менша порівняно до останнього року перед німецьким нападом. На фронті фахових робітників стояли на передовій лінії водії танків і артилеристи; тому якраз у цій категорії втрати були найбільшими. Вже багато місяців скаржиться Советський Союз на брак фахових робітників. Цим пояснюють нерентабельність численних галузей виробництва. За останні п'ять місяців утрати в наслідок недостатньої кількості працівників склали лише в текстильній промисловості 2,7 мільйонів карбованців. Зменшення собівартості й підвищення кількості продукції, що становить мету теперішньої п'ятирічки, можна досягти лише з допомогою численних навчених фахових працівників. Згідно з лондонським «Економістом», брак фахових працівників має бути компенсований збільшенням годин праці та широкою програмою фахового навчання. «Лондонський листок» пише:

»В додаток до навчання молоді, згідно з пляном робітничих резерв, п'ятирічний плян

передбачає для підготовки кваліфікованих робітників промисловости, будівництва й транспорту навчання: для індустрії — 5,4 мільйонів робітників і для сільського господарства 2,5 мільйонів (трактористи тощо).

Крім того, безпосереднім тренуванням мусить бути підвищена кваліфікація 13,8 мільйонів робітників».

Третя можливість — це вербування чужоземних робітників. У Потсдамі була оголошена трудова повинність для німців, що її тепер здійснюють.

Франція і Англія в розшуках робітників.

Франція також мусить енергійно форсувати подібне навчання. Підсекретар міністерства праці Патіно засвідчив, що вже кілька років технічне навчання й професійний вишкіл дає тільки третину потрібних кваліфікованих робітників. Уже з 1939 року, а особливо після визволення, у Франції виникло понад сотню навчальних центрів для будівельних і металургійних робітників, але абсолютне зменшення кількості населення робить таке розв'язання проблеми незадовільним. Сьогодні на Франції мститься той факт, що перед війною життя чужоземних робітників у ній було отруюване різними поліційними утисками. Зокрема польські шахтарі й текстильні робітники, що населявали північну Францію, не могли забути ганебного поводження з ними після французької капітуляції. Переважна більшість їх відгукнувшись на заклик батьківщини. Польща, що до другої світової війни була великим східно-європейським резервуаром здібної й дешевої робочої сили, така знекровлена нацистами, що мусить сьогодні закликати своїх синів повернутись з чужини додому.

Такий самий стан маємо в Югославії, Чехо-Словаччині й Румунії. Винищення й виселення небажаних меншостей, що робили німці, створило нестачу людей у той момент, коли одержання нової території або розділ великих маєтків приніс нові, іноді забагато нових просторів.

В Англії нестача робітників взагалі і кваліфікованих зокрема за останні місяці набула такої загрозливої форми, що в вугільній промисловості та сільському господарстві «моральний похід» за вербування робітників уже не може задовольнити потреби. Тепер думають про залучення до робочого процесу ста тисяч поляків з армії Андерса. В цьому році лише для копалень мусить бути імпортовано з інших країн 40 000 робітників, щоб зберегти постачання вугілля на належному рівні.

Військовополонені

І на заході й на сході покривати цю потребу на робочу силу мають німецькі військовополонені. Раніш Німеччина притягла до себе мільйони «чужинецьких робітників», тепер самі німці стали «чужинецькими робітниками». В Британії їх було до мільйона, в самому лише англійському сільському господарстві 160.000, але тепер вони швидко репатріюються. Франція має більше мільйона, набирає в своїй зоні нових і хотіла б зберегти 300.000 придатних до асиміляції добровільних робітників. Кількість військовополонених у Союзі Становить 3,5 мільйона.

Спроби розв'язання проблеми в північній Європі

Боротьба за кваліфікованих робітників долучена тепер до політичної боротьби потуг за Європу. Там, де ця боротьба менше ін-

СВІТ

за тиждень

МОСКОВСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ.

що вже п'ятий тиждень триває в столиці ССРСР, не дала досі ніяких основних наслідків. Дискусія, що відбувається доволі часто в академічній формі, не дає ніяких ознак на те, що конференція міністрів закордонних справ чотирьох великодержав зможе закінчитися успішно. Міністри щоразу висловлюють погляди своїх держав, що вже відомі не відсьогодні, і всупереч намаганням не знаходять будьякого порозуміння. У дискусіях позиція ССРСР гостро відрізняється від західних великодержав. Велика розбіжність у поглядах виявилася під час обговорення проблем Зарщини та німецьких кордонів. Переконавання західних міністрів, що Сталін вважав у Потсдамі західний кордон Німеччини за тимчасовий, ніяк не вплинуло на Молотова, і він відмовився дискутувати на цю тему. Конференція, що повинна була вже закінчитися, триває й далі. Кореспонденти західних великодержав

висловлюють думку, що не можна сподіватися будь-яких несподіванок та що вже тепер московську конференцію можна вважати за безуспішну.

В ГРЕЦІЇ

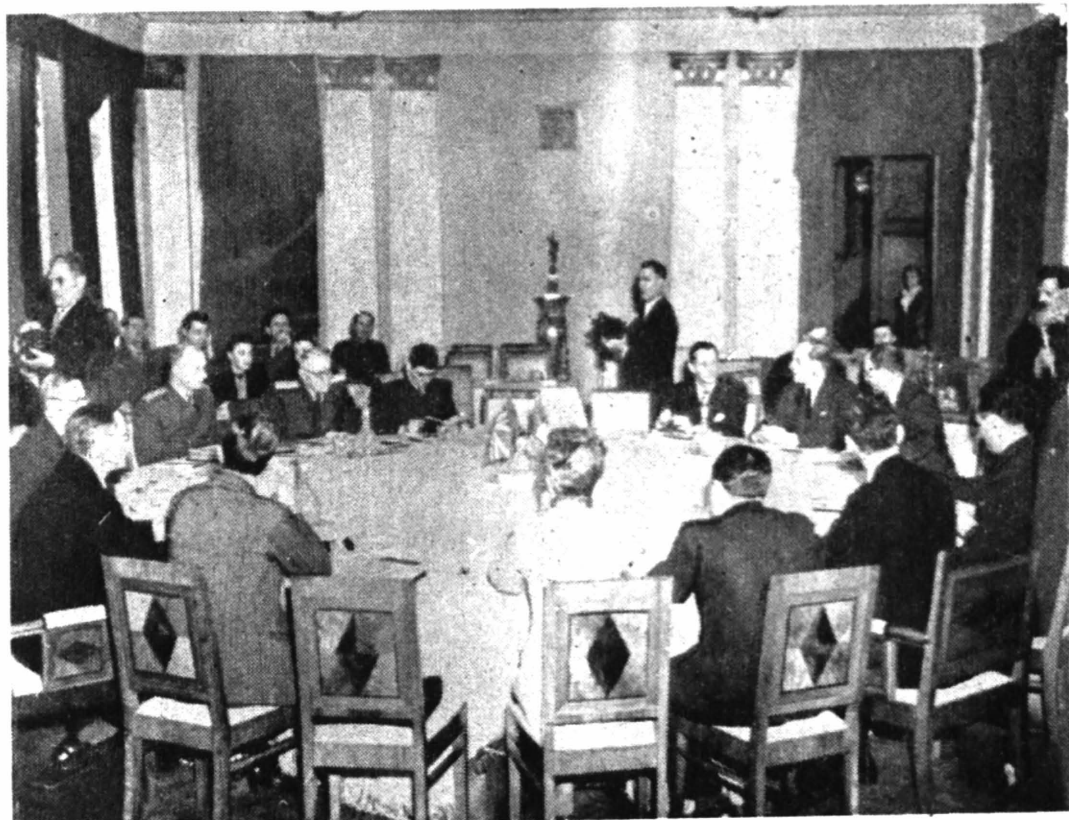
урядові війська почали генеральний наступ проти лівих партизан, намагаючись очистити країну від ворохобників. Уряд змобілізував чимале військо та жандармерію, але початкові успіхи покінчилися покищо внаслідок непогоди застоєм та дали змогу партизанам почати протинаступ.

Комісія ООН, що перевіряла стан у Греції, покінчила збирати матеріяли й прибула до Женеви. Там вона працюватиме кілька тижнів, виготовляючи звіт.

Стан у Греції по смерті короля Георга ні в чому не покращав, а обіцяна від Америки допомога ще не прийшла.

В КИТАЇ

громадянська війна набрала нової сили. Нещодавно звітсвано про великі успіхи урядових

Заступники міністрів зовнішніх справ на засіданні в Москві: (спиною до камери, другий зліва) Сер ВІЛЬЯМ ШТРЕНГ (Британія); МОРІЦ КУВ ДЕ МУРВІЛЛЬ (другий праворуч, Франція); АНДРІЙ ВИШИНСЬКИЙ (третій ліворуч, обличчям до камери, Союзі Становить); РОБЕРТ МУРФІ (США, 3-й праворуч). (Фото А. Р.)

тенсивна, можливе розв'язання робітничої проблеми; про це свідчить договір між Францією й Італією. Італія сьогодні — єдина країна зайвої робочої сили. Бельгія й Швейцарія також приймають навчених італійських будівельників на засадах добровільності під контролем професійних організацій. Ще далі йдуть північні країни, що вирішили створити в Данії, Норвегії, Швеції, Фінляндії й Ісландії спільний робочий ринок; в межах цього ринку мають стати

можливими двосторонні угоди між окремими країнами щодо використання особливих професійних груп.

Цей європейський стан нестачі робітників буде, без сумніву, переборений навчанням молоді та перекваліфікацією дорослих. Але на кілька років ця нестача залишиться гострою і буде стояти під знаком боротьби потуг.

Генрі Песлір
(З «Ді Вельт Вохе», Цюріх)

військ ген. Чан-Кай-Шека проти комуністів: урядові війська здобули столицю комуністичної території. Але дальших відомостей про перебіг боїв немає. Ген. Чан-Кай-Шек оголосив своєму війську наказ, вимагаючи остаточного знищення китайських комуністів.

Велику сенсацію в світі викликала вістка про те, що китайські комуністи напали несподівано на американський склад зброї в Танг-Ку, де американці висаджуються на сушу і від'їздять із Китаю.

У ФРАНЦІЇ

найбільш сенсаційною подією останнього часу був поворот генерала де Голля до політичного життя. Після знаменної промови де Голля в Штрасбурзі почато організацію нової політичної партії під проводом де Голля. Противники де Голля, головне ліві партії, поставилися до акції ген. де Голля гостро негативно, заявляючи, що він хоче відновити реакцію та ще більше роз'єднати

Англійський міністр закордонних справ ЕР-НЕСТ БЕВІН. (Фото А. Р.)

Францію. Прихильники де Голля з великим захопленням прийняли до відома його постанову повернутися до політичного життя. Вони масово вписуються до його партії. Акції де Голля надають великого значення у всьому світі.

В ЕСПАНІЇ

ген. Франко проголосив монархію, що має стати дійсністю лише після його смерті чи після того, як він не буде спроможний здійснювати владу. Проте до його прокламації монархісти й республіканці поставилися вороже. Спадкоємець трону дон Хуан відмовився підтримувати ген. Франка. Загалом уважають, що проголошенням монархічного ладу ген. Франко намагається рятувати свою позицію, але незручним маневром, не порозумівшись з монархістами, більше пошкодив собі, як поміг.

В ЯПОНІЇ

відбулися перші демократичні вибори; 38 провінцій вибирало губернаторів та голів міського самоврядування. Великою несподіванкою було те, що соціалісти програли вибори, здобувши тільки три губернаторські пости і 8 у міському самоврядуванні. В Токіо не обрано жодного соціаліста. У виборах перемогли консервативні партії.

В АНГЛІЇ

виступив з промовою колишній міністр торгівлі США Веллес, що прилюдно заатакував американський уряд за його політику. Його промова викликала серед американсь-

ких урядових кіл велике невдоволення, але офіційно повідомлено, що конгрес не відповідатиме на це, бо Веллес виступав як приватна людина.

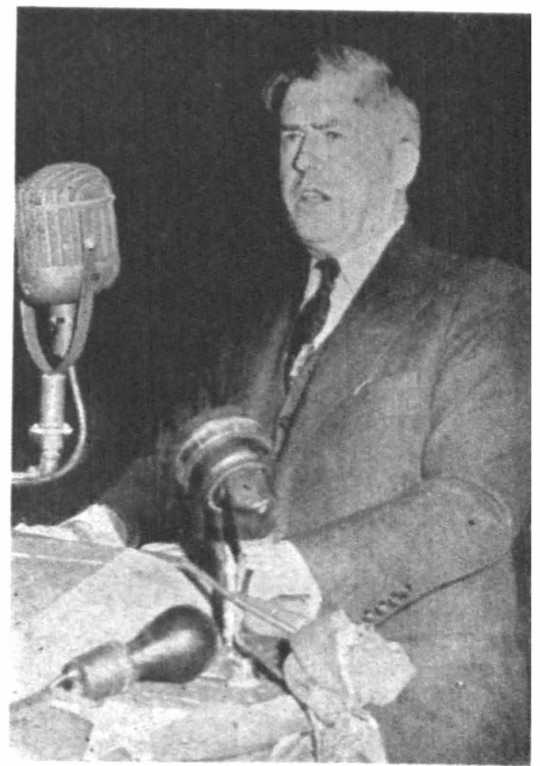
Веллес, що проповідує поступки на користь СРСР, виступив з обороною своєї позиції, заявляючи, що він має право висловлюватися так само, як вільно було Черчіллові висловлювати прилюдно свою думку в Америці.

АНГЛО-СОВЕТСЬКИЙ СОЮЗ,

що його міністр Бевін намагається відновити та продовжити на 50 років, у початковій стадії переговорів виявив потребу основних змін та коректур. Англійський проєкт цього договору в багатьох пунктах відбігає від советського проєкту. Намагання міністра Бевіна порозумітися з СРСР виявляються не легкими головне тому, що советські делегати рішуче відмовляються йти на будь-які поступки.

СПРАВА Д. П.

ще не розв'язана, а заява генерального директора УНРРА ген. Л. Рукса проте, що Д. П. репатріюватимуть насильно після розв'язання УНРРА, викликала спротив англійських урядових кіл. Вони заявили, що на насильну репатріацію англійський уряд не погодиться, а до того часу, поки не буде створена міжнародна організація для втікачів, насильно переселеними особами опікуватиметься окупаційна армія. Подібне становище займає також американський уряд. Проте, головний командувач американських сил в Європі ген. Клей оголосив до всіх Д. П. прокламацію, в якій заохочує їх до добровільної репатріації, обіцяючи їм додатковий харч на 60 днів. У цій прокламації ген. Клей підкреслив, що американський народ не може помагати Д. П. безконечно, а доля міжнародної організації не певна. Він заохочує всіх вертатися додому, бо майбутнє для Д. П. невідоме.

Колишній міністр торгівлі США ВЕЛЛЕС промовляє на зборах у Нью-Йорку, висловлюючи твердження, що Труменова програма підтримки антисовєтських урядів рано чи пізно приведе до єдності світу проти США та до розколу самого США. (Фото А. Р.)

В місяці квітні має виїхати на працю до Бельгії 20.000 Д. П. Чимало їх мають виїхати до інших країн. Насильно переселені особи виявили охоту працювати, радо погоджуючись навіть на тяжкі умови життя, аби тільки десь постійно оселитися.

Також і цього року у вербну неділю в Єрусалимі відбувся традиційний похід тією дорогою, де в свій час відбув свій тріумфальний вхід в Єрусалим Христос. У поході брало участь вісім тисяч священників і прочан, що йшли до старого Єрусалиму. Ліворуч видно церкву всіх народів, що стоїть на місці, де був Гефсіманський сад.

(Фото А. Р.)

ШЕВЧЕНКО І ЕМІГРАЦІЯ

В основі кожної еміграції, заробітчанської чи політичної, лежить більший чи менший примус. Так, коли заробітчанина виганяють з батьківської хати й з рідної землі злидні — примус матеріальний, то при еміграції політичній людина покидає батьківщину — чи то втікаючи від переслідувань, чи то з потреби перенести політичну працю в умови, яких нема дома — покидає батьківщину з причин політичних.

Хоч Т. Шевченко не був емігрантом у специфічному значенні цього слова й не пережив усіх етапів еміграції, як це тепер доводиться переживати сотням тисяч українських людей, що опинилися на чужині, як емігранти політичні, та все ж у житті Шевченка були періоди примусового вигнання з рідного краю на чужину, далеко від України.

До таких періодів належить його побут у Варшаві, Вільні, Петербурзі, куди його кинула панська примха дідича-німця, якому він належав, як його кріпак, а ще більше — це був час, коли цар Микола I наказав оддати Шевченка в солдати й визначив йому місце служби на далеких та безлюдних околицях своєї «необ'ятної вотчини» — імперії.

Поетична Шевченкова чутливість та інтуїція допомогли йому зрозуміти всі безмірні тягарі — моральні й матеріальні — примусового перенесення, а ще більше адміністративного заслання; він збагнув їх у зовсім сучасному для наших днів розумінні.

Коли віддавна підмічено, що життя людини далеко від рідного краю та людей змушує її ще більше любити батьківщину, то в поезіях Шевченка ця, пекучим боєм насичена любов до України виступає особливо гостро і тим більше зрозуміло для сучасного емігранта. В Шевченковій поезії він знаходить не лише відображення особистих переживань, але нераз і пояснення причин еміграції...

В Шевченковій поезії моменти особисто емігрантські, коли він мучиться своєю особистою розлукою з рідним краєм, пов'язані з розпачем і боєм над тяжкою долею Батьківщини; отже, в моменти особисті вплітаються й моменти національно-політичні...

Це ми бачимо, наприклад, у поезії
»В неволі тяжко... хоча й волі,
Сказати по правді не було«...

Поет порівнює чужий край з Україною і бачить, що:

»І там степи, і тут степи,
Та тут не такі!»

В. Шаталов

»Запорожець« (олія)

Руді, руді, аж червоні,
А там-голубії,
Зелені, мережані
Нивами, ланами,
Високими могилами
Темними лугами...

Шевченка не гріє сонце на чужині...

Для нього... »Немає гірше, як в неволі

Про волю згадувать...

... Ніколи

Ти не здавалася мені

Такою свіжо-молодою

І прехорошою такою,

Так, як тепер на чужині

Та ще й в неволі...

Для нього на чужині:

І небо невмите, і заспані хвилі,

І понад берегом геть-геть

Неначе п'яний очерет...

Без вітру гнеться.

На тій чужині поет чекає вістку з рідного краю і з сумом стверджує,

»І знов мені не привезла

Нічого пошта з України!...«

Час для нього тягнеться безнадійно безконечно:

»Лічу в неволі дні і ночі

І лік забуваю...«

Одна надія лишається поетові:

»Дай дожити, подивитись

О, Боже мій милий,

На лани оті зелені

І тії могили...«

В поезії »Мені однаково« скептично подає поет деякі моменти судо-особисті.

»Мені однаково, чи буду

Я жить на Вкраїні чи ні,

Чи хто згадає, чи забуде

Мене в снігу, на чужині —

Однаковісінько мені...«

Ці моменти, хоч які вони тяжкі, Шевченко відкидає, як неважливі для нього, а всю силу кладе на моменти національно-політичні:

»Та не однаково мені
Як Україну злії люди
Присплять, лукаві, і в огні
Її окрадену збудять!
Ох, не однаково мені!«

Поза всіма тяжкими переживаннями поета в умовах заслання, а їх добре знає кожен емігрант, бо кожен їх сам особисто переживає, навіть у хвилини найтяжчого розпачу, коли то після слів Шевченкових:

»А іноді теж буває,
Що й сльози не стане
І блавав би я о смерті...«

Цю слабкість переборює в Шевченкові його свідомий обов'язок жити для України та для її людей, як це він пише Хв. М. Лазаревському:

— »Так тая Україна
І Дніпро крутоберегий
І ти, друже-брате,
Не дасте мені Бога
О смерті блавати!...«

Друга розрада поетові в його тяжкі хвилини:

»Що ж діяти? — На те й лихо,
Щоб з тим лихом битись.«

Отже, — завзяття і, хоч йому

... тяжко

У неволі жити...

Що ж діяти маю?

Треба б вмерти, так надія,

Брате, не вмирає! —

Його підтримує надія і, нарешті (пише про себе в третій особі),

»І серце убоге

Заховавши, ходить собі

Та молиться, Богу,

Та згадає Україну —«

Отже, віра в Бога та любов до України рятують Шевченка... **В. Євтимович**

Русифікація України

(УПС) — Одверта, нічим не маскована русифікація. Щоправда, русифікаційна політика була й раніше, але за советського режиму ніколи ще вона не мала таких відкритих форм. Це прийшло після основної пропаганди про заслуги передового російського народу у вітчизняній війні, про його передову культуру, поміч і опіку над іншими народами ССРСР, тощо. За такими словами прийшли й діла. Під гаслом »помочі для України« до українських міст почали наїздити тисячі урядовців, робітників і спеціалістів — москвинів. Насамперед посунули вони до неторкнених ще »братньою опікою« Західньо-українських земель. Сюди, особливо до Львова, Дрогобича, Борислава напливає велика кількість москвинів. Вони посідають упривілейоване становище, займають найкращі квартали, одержують високу платню, мають свої окремі магазини, для них відкривають російські школи або русифікують українські.

Всі ці заходи нагадують недавно колоніальну расистську політику німців на Україні з її грабіжницьким господарством. Так, наприклад, за нецілих 3 роки советської окупації обличчя Львова змінилося настільки, що замість польської мови, польських чи німецьких написів та польських чи німецьких урядовців прийшла російська мова, російські написи й російська бюрократія. Писана українською мовою большевицька преса стала одним із дуже сильних русифікаційних засобів. Головною тематикою київських та львівських журналів і газет стало вихвалювання вели-

кого російського народу, його культури, історії та його ролі в будівництві советської імперії. Ця пропаганда має завдання переконати народи ССРСР у безмірній вищості всього російського та зменшити вартість національних культур інших народів. Цим способом мають підготувати ґрунт для прискореної русифікації. Для цих же цілей використовує большевизм кіно, театр і школу.

Характеристичне те, що большевизм у всьому продовжує традиції царської Росії. Театри грають переважно п'єси російських письменників, найчастіше з життя російського дворянства, а в кінотеатрах показують такі фільми, як — »Петро I«, »Суворов«, »Іван Грозний«, »Песнь про Росію«. По всіх високих школах викладають переважно російські професори російською мовою. Такі ж тенденції помітні і в середніх українських школах, де головними навчальними предметами стали російська мова та історія російського народу. Помітний факт, що навіть у початкових школах навчають співати пісень про Україну російською мовою.

Щоб послабити національну відпирність, большевизм насильно мобілізує українських робітників на працю до Росії. З деяких міст України, як наприклад, з Борислава, призначено в 1946 р. близько 30% всіх робітників на вивіз до Росії. Робітники рятуються, як можуть. Одні підплачують советських урядовців, інші тікають у ліс чи переховуються по селах. Так само по селах проводила Москва в 1946 р. 1947 р. облати на дівчат. Їх забирають на працю ніби в Донбас або на будівництво летунських майданів; насправді ж вивозять у глибину Росії...

Назустріч волі

«Воля! Хто може збагнути справжню цінність цього почуття?»

Ні! Це почуття неоціненно, бо воно — це саме життя, а цінність життя ще не зложено.»

* (Із спогадів політв'язня.)

За сто кілометрів від концентраційного табору Ротлебероде точились бої між німецьким і американським військом. Концтабір готували до евакуації на північ.

Увечері 5 квітня 1945 року бічним шосе Ротлебероде-Нордгавзен потяглися колони в'язнів, оточені поліцією СС з собаками. Я з товаришем був в останній сотні. Хворих, що не мали сили рухатись, лишали в концтаборі.

— Іх, безсумнівно, знищать, — зауважив товариш, що йшов поруч мене. Я міцно стиснув йому руку й сказав:

— Ну, Вікторе, маємо останню нагоду врятувати своє життя. Другої нагоди для втечі не буде.

Десь далеко гриміли гарматні постріли. Без перестану гули американські літаки. Небо закрили дощові хмари, накрапав дощ. Шосе проходило повз село Штемпед, біля якого в кам'яних горах ми будували літакобудівальну підземну виробню.

— Тепер годі будувати!

— Куди вони нас женуть, що зроблять з нами? — Кожен із в'язнів думав про це.

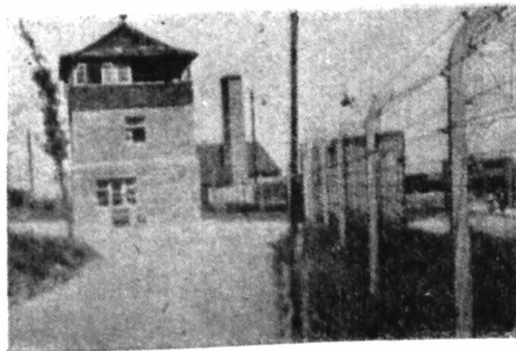
Далеко попереду на шляху почулося гуркотіння машин і крик. Колонна зупинилась. Як виявилось, шлях був знищений авіаційними бомбами, і в тому місці застрягло багато автомашин німецького війська.

Колонна пішла в обхід. Як минали збомбардоване місце, нашу сотню зупинили й одібрали з неї п'ятдесят чоловіка. Ми з Віктором теж потрапили до цієї групи. Я радів, що нарешті моя чотирирічна мрія про втечу здійсниться.

Офіцер СС, що лишився з нами, сказав:

— Будемо витягати з болота і ям військові машини. Як тільки хтось із вас намагатиметься втекти, розстріляємо всіх.

Було темно, хоч око виколи. Поліцаї й військові мали ліхтарики. Машин було багато. Нас розбили групами по десять чоловіка. На кожну десятку припадало по п'ять

Сторожева вежа за дротами концтабору. На задньому плані видно високий димар крематорія.

поліцаїв з собаками. Довкола були гори. Південний небосхил палав червоною загровою від збомбардованого й палаючого міста Нордгавзен.

Радісно було дивитись на відблиск величезної пожежі.

— Так їм і треба, — подумав я про себе.

Віктор тримався біля мене й чекав сигналу до втечі. Я пильнував зручного моменту.

— Воля, воля, — ніби хтось шептав на вухо.

Я хвилюювався, швидко билосся серце.

— Тільки два кроки в темряву, два кроки і...

Праворуч залунали рушничні постріли. Людський несамовитий зойк зміщався з гавканням собак. З темряви почулося звіряче:

— Антретен, антретен, антретен!*)

Ми поспішали. Офіцер водив по нас прбменем ліхтарика й кричав:

— Один хотів утекти! Та помилився. Наші собаки розумніші за ваші баранячі голови. Тепер він там здихає на дні ями. Хто наважиться ще так зробити, дістане те само.

Обірвалась надія...

— Невже справді не можна втекти? Ні, можна, треба тільки розумно й обережно це зробити, — умовляв я себе. Я помітив, що біля мене Віктора немає і гукнув його:

— Вікторе, Вікторе! — Але він не відповідав.

— Невже злякався й уникає мене? Мої мрії про втечу цієї ночі не здійснились. Ніч минула. Світало. Моросив теплий весняний дощ, над землею стелився густий туман. Я стояв над глибокою воронкою від бомби, тримаючись однією рукою за борт автопричіпки. На дні ями в корчах від мук умирав пошматований собаками в'язень. Він теж мріяв про волю.

— Безглузда смерть, — сказав я вголос.

— Він сьогодні, а ми завтра, — відповів Віктор, що непомітно підійшов до мене ззаду. Я здригнувся. Після цієї ночі він став мені ненависний. Я обернувся й сказав крізь зуби:

— Не хочу тебе бачити. Наша дружба скінчилась цієї ночі...

Віктор не звернув уваги на мої слова й, озирнувшись, відповів:

— Куди ж без їжі тікати? Ми й так ледве тримаємось на ногах. Американці близько, треба їх чекати, вони визволять.

— Чекай німецької кулі, а не визволення. — з притиском відповів я. Повернувся й пішов геть від нього.

Настав день. Ми голодні й заліплені болотом тягнули з воронки автопричіпку, що звалилася туди вночі.

Раптом у довколишніх містах і селах завили сирени, сповіщаючи повітряний налет. Поліцаї скаженіли, вони щедро нагороджували нас палицями та навіть самі допомагали витягати причіпку. Нарешті витягли й швидко покотили вперед.

У північному напрямі чути було стрільбу протиповітряних автоматичних гармат. Літаки гули щораз виразніше. Ми щосили бігли вздовж шосе.

— Чи надовго вистачить сил? Поліцаї бігли поруч і хльоскали нас по спинах довгими лозинами. Лозина зі свистом розтинала повітря й пекуче врзалася в тіло. Коли над собою я чув її свист, я щулився і ніби увесь збирався докупити.

— Хоч би цілив по голові, воно ніби не так боляче, — благав я.

Після кожного удару я до крові закушував нижню губу, а слези падали мені з очей без плачу. Я був лютий на себе за тонкошкурість, бо мені здавалося, що інші не відчувують так боляче ударів, як я.

*) Антретен — лаштуйсь.

Обабіч шляху лежали трупи застрілених в'язнів, що відставали вночі під час походу колони. На шосе були порозкидані берети, казанки, ковдри. Кожен намагався позбутися всього зайвого, щоб легше було йти.

Біля містечка Гарцунген шлях проходив крізь концентраційний табір, ділячи його на дві половини. Коли ми порівнялися з табором, притишили ходу. У таборі вже нікого не було, всіх евакуйовано кілька днів тому. Вікна й двері в бараках розчинені, на плацу скидані вкупу лежали розстріляні в'язні.

— Льос, льос**), — а слідом за цим болючі удари примусили нас знову погнати щосили причіпку.

Попереду на шляху вітер підхопив якісь папірці. Вони бриніли в повітрі, мов ті метелики, і знову падали на землю. У тих папірцях я впізнав «грошові банкноти» райхскомісаріату для України. Вони були різної вартості: 5, 10, 50, 100 карбованців. Їх було багато.

На площі лежали купою трупи.

— Чи варто було їх везти з України сюди в Німеччину, в Тюрінгію, щоб тут викинути?

Свист лозини перервав мої думки. Мій сусід-француз, що біг поруч, зойкнув, махнув руками і впав на асфальт.

Поліцай, що біг збоку, витяг пістоль і відстав. Крізь брязкіт причіпки й шарудіння гумових шин почулося глухе:

— П а к !

Перед нами було місто Нідер-Захсверфен. Ми швидко пробігли з причіпкою головною вулицею й зупинилися біля залізничної станції. Цивільні німці проходили вулицями й ніякої уваги на нас не звертали. Причіпку лишили біля станції. Нас вилаштували й повели до потягу. Вздовж перону були рядами розложені трупи застрілених в'язнів, що хотіли вночі втекти.

Однак утекло багато. Коли я дізнався про це, у мене защеміло серце, що лише я не зміг цього зробити.

Нас розподілили по вагонах. Віктор хитрував, він знову був зі мною. Наш вагон був глибокий і без даху. Тільки ми вместилися, як загули сирени. Слідом за цим над станцією з'явилися американські винищувачі. Поліцаї залагли, оточивши транспорти. Високо над нами пролітали ескадри американських бомбардувальників. Ми сиділи в вагонах, чекали смерті. Про себе я не думав, мені тільки хотілося бачити, як бомба розірве на шматки команданта концтабору. Але цього разу станцію не бомбардовано. Подали паротяг і ми рушили. З великими труднощами поїзд пройшов кілька зупинок і став на станції Остергаген. Тут паротяг одчепили і він пішов назад.

Однак те, що нам другий день не дають ні їсти, ні води, свідчить, що задумали кати щось страшне.

**) Льос — рушай.

М. Бондаренко
Фантастична повість

ЗМІСТ ПОПЕРЕДНІХ РОЗДІЛІВ.

Інженер Марченко прибув до великого американського міста, де мешкає його кохана Люба Сірківна, вона ж Мод Грей. З нею він не бачився вже кілька років. В готелі, де він спинився, Марченко зустрів свого переслідувача містера Вуда — представника однієї фірми, що хоче за всяку ціну здобути таємницю винаходу інженера. Поява Люби перервала розмову.

Закохані поринають у спогади. Марченко розповідає про свої пригоди в Європі, про незвичайну знахідку на горищі зруйнованого будинку, про чудесний винахід — вібратор, що дає силу заволодіти світом.

В гушавині південно-американського пралісу Марченко збудував таємну лабораторію. Там він працює над проблемою використання атомової енергії. З атомовим мотором винахід Марченка — всюдихід — став реальністю.

Щоб продемонструвати коханій свою машину, Марченко запрошує її на прогулянку. Тим часом виявляється, що поліція зацікавилась його особою і комісар Моррісон взявся до розшуків...

Марченко вертається до своєї бази над Амазонкою; тут його чекає винахідник вібратора Свенсон, що пропонує Марченкові удвох з допомогою винаходу захопити владу над світом. Марченко згоджується. Він має намір одружитися з Любою Сірківною й відлітає до неї. У дорозі комісар Моррісон кидає проти Марченка бойові літаки; газети запевняють, що Марченко загинув.

Любин батько вагається дати згоду на одруження Марченка з Любою.

Марченко одружується з Любою. Вони переселяються до «Палацу Амазонок». У згоді з винахідником Свенсоном Марченко починає боротьбу з усіма державами за владу над світом. Тим часом Свенсон зникає, маючи на меті здійснити свій таємний задум. Марченко й Люба натрапляють на слід до Свенсонової таємниці.

(Продовження)

»Ні, тепер я вже твердо вирішив: доволі з мене людей. Першим моїм ділом буде очищення землі від цих жалюгідних паразитів. Потім — відпочинок. Я піду туди, між зір, де спалахують промені давні, що несуть із собою картини земного життя з давніх, давніх часів. Я роздивлюсь уважно, вивчу образи предків теперішнього населення землі. Якщо люди завжди були такими, як тепер, тоді — геть від землі. Вона прогнила вже наскрізь, і нічого путнього на ній не виросте. В просторі зорянім, де вічна тиша, де таємничі очі горять холодним вогнем, я шукатиму свій омріяний світ.

Я ширятиму на крилах своїх мрій — невтомного, дивного птаха, що може занести свого володаря скрізь, куди тільки він забажає. Треба лише вміти триматись на нім, уміти керувати його летом. Якщо нема цього вміння — прощай, надіє, на далеку мандрівку. В незграбних руках захиріє чарівний птах, випаде пера з могутніх крил, осліпнуть пронизливі очі і, нарешті, прийде час, коли горда мрія сконає, як здихає старий гусак, забутий і жалюгідний.»

— Лю, мені, спала на думку страшна річ, — Марченко скочив з місця і, не відповідаючи на здивоване питання дружини, зірвав з пояса радіотелефон:

За кілька хвилин у стратосфері мчало щось, ніби метеор...

— Галло, Лаккі! негайно передайте наказ на всі радіометричні станції: від 7-ої до 9-ої години ранку переводити пеленгацію на хвилі... — він назвав хвилю, на якій мала працювати Свенсонова радіовисильня. — Зрозуміли? Все!

— Слухай, — шепнула Люба. — Вже починає...

Справді, в кімнаті зазвучав голос Свенсона, але якось дивно змінений. Чудні, несамовиті ноти пробивалися в нього.

»... Вже третій день лечу на крилах, що їх створив мій розум, лечу до незнаних світів.

Сподівався проходити свій шлях серед мертвої тиші, та тепер переконався в хибності тих припущень. Ні, тут немає тиші. Лечу серед магічної музики, симфоній, в яких звучать зорі на різні голоси. Он там, бачу — велика зірка, наче бубон. Звуки линуть до мене й міняться фарбами.

Світи, старі розвалені світи пролітають через мій мозок, що шалено росте... Я чую, що він уже не може вміститись у тісній коробці черепа, — він її розірве. Ні, це був тільки сильний акорд космічної музики...

Тепер я розумію: це реквієм. Але хіба за час моєї подорожі могло згинуть все живе. Можливо, — адже світи так давно постарили...»

— Командире! — раптом гукнув Лаккі, — положення висильні знайдено.

— Добре, — перебив його Марченко. — Поставте один пеленгатор на «Україну». Вилітаємо негайно, ви будете керувати...

За кілька хвилин у стратосфері мчало щось, ніби метеор. То була машина Володаря Світу. В кабіні звучав гарячковий голос Свенсона:

»... Невже ж одвічний Космос не зродить більше життя, неville... Відні люди, що ні в чому не були винні, поринули в сон без снів, без надій... А я, єдиний, що міг їх урятувати, так ненавидів їх. Божевільний, свавільний звір...

Ні, мене просто обдурих хтось. Хто? Не знаю. Спитати зорі? Ха-ха, зорі! Розтоплене каміння, що ходить несамовитими хвилями. Чи ж витримав би якийсь розум у цьому пеклі. Ні, сто раз ні...

Я сам себе засудив на вічну самоту. Умерти не можу, бо я вже мусів раз загинути разом з усім людством. Дивно, чи то, пак, смішно: ця смерть наступила через короткий час по моїм другим народженні... О, тепер я вже зовсім розгубився: чи не народився я втретє!... Треба подумати.

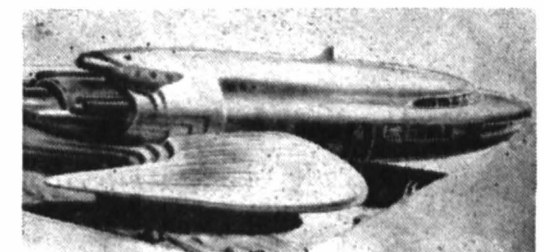
Ні, я не можу бути самотнім. Не тому, що я не витримаю, — за це я тепер цілком спокійний, бо я ж зовсім не маю нервів — адже з кожною смертю нерви гинуть. Не можу просто через те, що тут є ще хтось, крім мене. Я знаю хто: це той, що обдурих мене, коли я залишав свій світ...

Я знайду його, знайду з ним спокій, якого мені так бракувало все життя. Мушу знайти. Я це знаю, і мені ніхто не зможе перешкодити...

Знов ця дика музика... А! Це він грає. Грає навмисне голосно, щоб дратувати мене, щоб знову шалів мій мозок. Але тепер ця музика корисна для мене: в її хвилях я плив тиму проти течій, аж допливу до джерела й побачу, хто нею керує...

Проклятий! Він сміється з мене — таж тепер музика летиться з усіх боків... Та ні, мене вже не одуриш, я знаю, що робити: розірвусь на мільярди частин; вони полинуть на всі боки, і та, що досягне тебе, скличе всі інші...

Е, приятелю, та ти, бачу, підслухав мене, тобі не до вподоби. Нічого, я ж мушу нарешті тебе побачити. Будь спокійний, я тільки погляну й піду геть — ти мені на-

Посередині стояв корабель... (до стор. 9)

певно не сподобається. Не хочеш! Але хочу я! Зараз ти побачиш, хто з нас хитріший і має більше сили!...»

«Україна» спустилась на скелі. Пеленгатор указував у глибину великої печери. Не кидаючи радіо, Марченко метнувся туди, Лаккі не відставав. Голос не переставав звучати. Якась музика, що на неї раніше ніхто не звертав уваги, примішувалась до нього. ...»Ага, облишив, замовк! Ні, знов ненависні акорди... Музика все сильнішає, знову набухає мій мозок звуками... вже тріщить череп: Годі, облиш!...

А може, я не вмирав. Тоді я вмру зараз... Чи я вже вмр! Не знаю... У всякому разі я не можу рухатись. Але мозок мій ще живе. Його ніхто не зможе знищити, навіть той, хто скував мене... А що, як він знову почне грати...

Що це? Я чую ходу... Дивно, як можна чути ходу між зорями. А може, це зорі їдуть до мене, щоб випекти мій мозок — найбільший скарб у цім холоднім просторі... Це він, це він їх веде! Значить, ти боїшся мене, коли не наважуєшся прийти сам...

Ні, я ще живий, бо відчуваю холод. Правда ж, мертві не відчувають? Але мені холод не страшний, зараз прийдуть зорі і зігрють мене. Значить, той рятує мене. Але чи знає він про це. Напевно, бо він усе знає...

Холод наростає, але хода теж швидшає. Швидше, швидше, бо...

Ні, вони спинились, стоять... Він хоче мене знов убити...

Мозок відмовляється працювати. Неможливо, та ж його господар...

Проклятий холод...

... під дверима товпилася ціла юрма уповноважених та сановників...

(до стор. 10)

Голос Свенсона обірвався. Світло перстенів упало на темну силуету корабля, що стояв посередині великої залі. Марченко та Лаккі стали біля нього. Лаккі теж починав догадуватись...

— Олафе! — гукнув щосили Володар Світу. Голос, що в ньому чулися жалібні нотки плачу, загубився десь угорі... Тремтячими руками витяг він вібропістоля — верхня частина корабля впала з глухим стуком на

Марченко з дружиною лежали на березі озера.

землю. І стало видно постать Свенсона, що мертво застиг за кермом...

Знову зазвучав голос, але це не був Свенсонів. Низьке оксамитове контральто сповіщало:

— Ми передавали твори Бетховена та «Реквієм» Моцарта у виконанні симфонічної оркестри під керівництвом композитора Бронса. На цьому радіовисильня «Нью-Йорк» свої пересилання закінчує...

Голосник, що стояв перед Свенсоном, замовк.

16.

— Що ти думаєш про Лаккі, Лю?

Марченко з дружиною лежали на березі озера; монотонний плюскіт хвилі заколисував. Марченко сьогодні «зdezертував», як він говорив у подібних випадках: перевтомлений працею, покинув усе на руки помічників, а сам, забравши дружину, подався на безлюддя.

— Знаєш, — продовжував він, не чекаючи відповіді, — цей хлопець дедалі більше мене дивує. Ніби скриня з тасмицею: сторонній думає, що вона порожня, а подивився — власник тягне звідти нові й нові речі.

Я вже давно відвик дивитися на Лаккі, як на колишнього розбійника — зрештою, ти й сама знаєш, що його розбійництво було тільки романтичним вибриком. Але вчора він перевищив мої сподівання. Підходить, розумієш, і заявляє найбезтурботніше, що хотів би зі мною поговорити. «Говори», — кажу я. Він скептично оглянув «збіговисько» — себто моїх міжнародніх співробітників: — «Гм, командире! Коли ви вважаєте, що ці люди глухі, то я говоритиму...» При цьому міна в нього була!...

А коли ми опинились насамоті...

Марченко чомусь глянув навколо і тільки тоді докінчив фразу:

— ... витяг з кишені Свенсонові розрахунки; пригадуєш, ті, після шифру. Думаючи, що Лаккі, згадавши минуле, потягнув їх при нагоді з мого сейфу, я сказав, що це дурний жарт. Що він жалкуватиме, якщо в майбутньому повторяться такі речі. Хлопець непорозуміло глянув на мене, а потім почервонів — зрозумів мою думку. — «Командире, — хитнув він докірливо головою і, спалахнувши раптом, гукнув, — якби це не ви сказали...» Вибіг, покинувши свої папери.

Але то не були Свенсонові. Та сама проблема, тільки Лаккі розв'язував її інакше, простіше. Я вже помирився з тим поганцем, — посміхнувся Марченко, — і він каже, що

здавна цікавився такими речами. Але тільки тепер мав вільний час і зміг посидіти над ними... в моїй лябораторії.

— Таж Лаккі простий, неосвічений робітник, — позіхнула Люба. Перспектива вченої розмови її зовсім не тішила.

— Поперше, Лаккі працював не як робітник, а як техник, а подруге, його змусило до цього безробіття: він скінчив з відзнакою фізичний відділ у Кембріджі...

Марченко несподівано скочив на ноги і, схопивши дружину, з войовничими вигуками помчав до води. Іскристі бризки полетіли на всі боки...

— Не верещи, — повчально говорив він, тягнучи дружину на глибоке.

Але Люба не слухала його й верещала.

Вони гойдалися на лагідних хвилях, лежачи на спинах. Вода шаруділа прибережними камінцями. Швидкі бабки, ніби ракетопляни, шугали над спокійним плесом озера. Білі хмари задумливо спинилися на обрії — шкода затьмарювати таке чисте, таке блакитне небо...

17.

— Я думав над вашою пропозицією, Філю.

В кабінеті Марченка панувала приємна прохолода. Лаккі перекинув свого стільця, намагаючись усідити на двох ніжках. Господар замислено креслив пальцем якусь складну фігуру.

— Ну і... — нагадав Лаккі, бачачи, що Марченко спинився.

— І вважаю, що її можна прийняти... з невеликою зміною, — докінчив Марченко думку. В основному працюватиму я. Ви ж тим часом переймете тут мою роль. Не кривіться, Філю. Так буде краще. У вас є потрібна для винахідника інтуїція, не заперечую. Але досвіду мало. В свій час його матимете, а тепер треба поспішати, тому я сам і беруся до праці, а ви допомагатимете у вільний час. Тут, — стукнув Марченко пальцем по записках, — я знайшов деякі сумнівні місця...

Розмова затягалася. Часом спалахувала коротка суперечка, часом зморшки перетинали їхні чола... Телефони деренчали різноголосе, але на них ніхто не звертав уваги.

Коли Марченко вийшов з кабінету, під дверима товпилася ціла юрма надзвичайних уповноважених та інших сановників тимчасового уряду всесвітньої Федерації — уряду Володаря Світу.

18.

Володар Світу зробився недосяжним для своїх підвладних. Вони мусіли звикнути до того, що тепер Лаккі давав їм накази. Але справа творення єдиної всесвітньої держави не спинилася не на мить.

А в просторій робітні, оточений чудернацькими приладами, працював Марченко. Спалахували блискавки електричних виснаг, реактиви в пробірках мінилися барвами... День за днем, день за днем.

Інколи, урвавши час від урядових справ, забігав Лаккі. Робив короткий звіт про перебіг своєї праці, кидав на плечі білий халат, і обидва знову поринали в таємничий світ дослідів.

— Так, Філю, — сказав якось Марченко, — ваша правда, нова зброя може бути сильнішою за вібратор. Ми не гарантовані, що ще хтось не працює над нею, щоб мати змогу диктувати нам свою волю. Треба кінчати.

І він працював, як шалений. Глухо гриміли вибухи в панцерній камері — манометр показував велетенські тиски. Випадково Марченко зауважив, що стінки камери світяться дивним світлом. Актинометр показав надзвичайно високу радіоактивність. Лаккі тільки свиснув, довідавшись про це:

«Виходить, можна позбутися застарілого пістряку перед тим, як позбудешся життя.»

Нарешті досліди в лябораторії були скінчені, лишалося повторити їх у більшому масштабі в природних умовах.

Усе потрібне навантажене до кабіни «України».

— Куди? — спитав Марченко, коли стрілка альтиметра, здригнувшись востаннє, показала 14 тисяч метрів висоти.

— Куди? — перепитав Лаккі, — до... південного бігуна.

— Чому не до північного? — посміхнувся Марченко, повертаючи корабель на південь.

Обох притиснуло до спинки сідала — електронні ракети почали працювати. Увігнутою чашею здіймався праворуч океан. Внизу теміла земля — Америка.

19.

— Обережно, Філю, — стурбовано гукнув Марченко, коли Лаккі з властивою йому легковажністю вхопився за кубічну скриньку, що стояла на помості кабіни.

Удвох підняли й винесли скриньку. Поставивши свою ношу на мерзлу поверхню снігу, переглянулись.

— Бути чи не бути!... — жартівливо задеклямував Марченко.

—... Володарем Світу. — в тон йому закінчив Лаккі.

Обидва засміялись.

— Сідайте до керма! — скомандував Марченко.

Почекавши, поки той умоститься в кабіні, він повернув вимикач на скриньці і прожогом кинувся до «України». Корабель помчав угору.

— 15 тисяч, — показав Лаккі на альтиметр.

— Досить! — Озався Марченко. — Увімкніть автопілот.

Обидва вихилились у вікно. Внизу білів безмежний простір. Ні найменшої цяточки не було на ньому видно, хоч як удивлялося дві пари очей. Тільки легке свистіння крил розтигало тишу стратосфери.

— Гляньте, — вказав Марченко рукою, — хмари. Вони рухаються до нас.

— Нічого, — відповів Лаккі. — Поки вони допливуть, наша музична скринька встигне

Ясна пляма внизу розросталася...

заграти свою нехитру пісеньку. Минали хвилини, але нічого не ставалось. Хмари потроху згущувались під «Україною».

— Командире! — порушив Лаккі мовчанку. — Чи ми не помилилися в чому? Вже час...

— Так, вже час. Але немає причин до хвилювання. Механізм, може, просто спіз...

Він урвав на півслові. Внизу крізь туман хмари заяскріло світло. За мить глухий вибух долетів знизу. «Україна» загойдалася на невидних хвилях.

— Вперед! — гукнув Марченко і сам ухопився за кермо. Корабель рвонувся так різко, що Лаккі мало не перекинувся назад, через спинку сидіння.

Відлетівши кількадесят кілометрів, Марченко вилучив ракети. Гойдало й тут, але не так сильно, як безпосередньо над місцем вибуху. Ясна пляма внизу розросталася. Чулися нові й нові рокоти вибухів.

— Дивіться! — скрикнув Лаккі і вхопив Марченка за плече.

Запона хмар розтала. Внизу палало сліпучебіле світло, а над ним гойдалася темна непрозора маса. Вона клубочилась, мов згусток пари, здіймалася вгору, розросталась.

— Гриб, — засміявся Лаккі, давши виснагу напрузі. Справді, темний клубок потроху перетворився на щось, подібне до велетенського гриба.

Пролітали години в чеканні. Крізь похмурий антарктичний день внизу ясніла розпечена пляма. «Гриб» над нею поволі розходився, опадав частково вниз, а вона залишалася без зміни.

— Немає сенсу чекати, — задумливо промовив Марченко. — Глянемо через пару днів... Ого! — Гукнув він, кинувши погляд на прилади. — Дивіться на актинометр. Уявляєте, що тепер робиться внизу...

20.

— Тепер усе це у вашому розпорядженні. Марченко й Лаккі сиділи в лябораторії. — Можна вважати експеримент за вдалий. Організуйте доставку сировини. Підберіть персонал і налагодьте виробництво. Тут, — він указав на шухляду, — знайдете вказівки щодо технологічного процесу. Не забудьте ж, як вимикати охоронний вібратор.

— Буде зроблене, — випростався Лаккі і зразу ж перейшов на жартівливий тон. — Я думаю, що Володар Світу не погребусь часом відвідати мої вбогі апартаменти.

— Киньте, Філю, — невдоволено поморщився Марченко. — До чого ж ці несмачні жарти з постійним титулуванням. Ви знаєте мої пляни, знаєте, що коли я тепер Володар Світу, то це тимчасове явище.

— Знаю, знаю, — дивно прижмурих очі Лаккі. — А коли... — хотів він знов пожартувати, але, глянувши Марченкові в очі, змінив свій намір. — А коли я одержу потрібні уповноваження? Бо в сучасному світі бюрократія дозволяє тільки Волод... Пардон... тільки вам зробити щось без підпису вищої влади.

Завтра, — відповів Марченко, прощаючись. —

— Заходьте при нагоді. Моя дружина нудьгує сама, а я навряд чи матиму вільний час найближчі два тижні.

21.

Люба сиділа на своєму улюбленому місці — в старій альтанці над морем. Альтанка висіла на самім краю скелі; здавалось, віне вітер, і вона зразу ж перекинеться вниз. Шуміли хвилі на слизькій камінні. Високий берег обривався на північ, і сонце мало коли освітлювало підніжжя скелі. Внизу сутінки, а зверху, в альтанці, лагідно яснів соняшний день.

(Закінчення у наступному числі)

НАДЗВИЧАЙНА ПРОПОЗИЦІЯ

(Розділ з нової фантастично-пригодницької повісті «Мандрівка в безвість».)

Олена оглянула невеличку й неохайну кімнату з загратованим вікном. Стіл і три стільці були єдиними меблями. На нефарбованому сосновому столі червоніють якісь плями.

— Невже кров!? — злякано прошепотіла дівчина. В напруженій невідомості довго тягнеться час. Хвилини плутаються з годинами, пережиті роки видаються короткими, ніж ці хвилини. Косі промені освітлюють страждальне обличчя Олени Ярош. Ув'язненій здається, що якась фантастична нелюдська потвора просовує отвір пістоля в невидну щілину й цілиться на неї...

Рипнули двері й Олена почувала, що хтось увійшов до її камери. Вона відчуває, що це породжений її уявою кат. Вона з молитвою на устах вирішила прийняти смерть.

— Встаньте! — наказує їй голос невидної людини.

Олена здригнулася від різкого, неприємного голосу. Помолившись ще кілька хвилин і промовивши останнє... «Іду до Тебе, Господи. Амінь», — піднялася.

Перед її очима стояв високого росту темно-русявий вродливий ще молодий чоловік. Він пильно, але з ледве захованою зневагою, що лягла на зморшках його уст, оглядає її, немов якийсь незвичний крам. Це тривало якусь хвилину, але їй не подобалися ці оглядини. Олена, напружуючи останні сили, намагаючись надати своєму голосові повної байдужості, промовила:

— Мені відомий вирок! Швидше виконуйте його! — Вона боляче прикусила губи, щоб зразу ж не власти в розпач і не показати перед цим чужинцем, що вона злякалася смерті.

— Швидше всі розрахунки з життям. Досі могла стримуватись, далі не знаю, — думала про себе.

— Невже я подібний до ката? — глузливо запитав таємничий відвідувач.

— Мені це зовсім байдуже, — відповіла Олена.

— Я бачу, що ви віруєте в Бога. Так почнемо з того, що я вам повідомлю: рай, куди ви намагаєтесь потрапити, є на планеті Марс.

— Що вам від мене треба?

— Лише короткі, як мент, тридцять хвилин до вашої страти. Мені шкода вас — таку молоду, гарну й талановиту музику.

— Дуже вдячна, що ви нагадали мені про це, — саркастично відповіла Олена.

Невідомий був заскочений тоном відповіді ув'язненої, але швидко зорієнтувався й байдужим упевненим голосом продовжував:

— Я маю уповноваження врятувати ваше життя, але лише при одній умові...

— Невже катові хочеться в останні хвилини ще знущатися з мене... Я знівечу це виплекане обличчя, коли він намагатиметься щось заподіяти, — вирішила Олена, поволі відходячи в куток камери, немов кішка, що в небезпеці відчула іншу, ще жахливішу загрозу.

— Ви спроможні вести ділову розмову?

— Ділову розмову! Ха, ха, ха! — дівчина голосно розсміялася, немов зразу збожеволіла. Її плечі тряслися в нападі гістерії.

— Заспокойтеся! Я розумію, що вам дуже важко розмовляти в подібному стані. Але зрозумійте, що справа йде про врятування вашого життя.

— Геть! Знов будете розпитувати про співучасників і шпигунів!.. Обридло все це!.. Я цілком приготувана до смерті.

— Я не гестапівець і це не входить до моїх обов'язків.

— Хто ж ви? — ледве прошепотіла Олена.

— Інженер! Прийшов до вас з надзвичайною пропозицією.

— Я не прийму її.

— Шкода, що ви робите такі поспішні висновки. Але, сто чортів! — Ви спроможні вислухати мене?

— Так!

— Як помішник відомого інженера, що конструював ракету для міжпланетного сполучення, я виконую його доручення. Нам треба підготувати обслушний персонал з трьох осіб, що назавжди скінчили справи на цьому світі... Незабаром наша ракета відлетить від землі, припустім, на місяць...

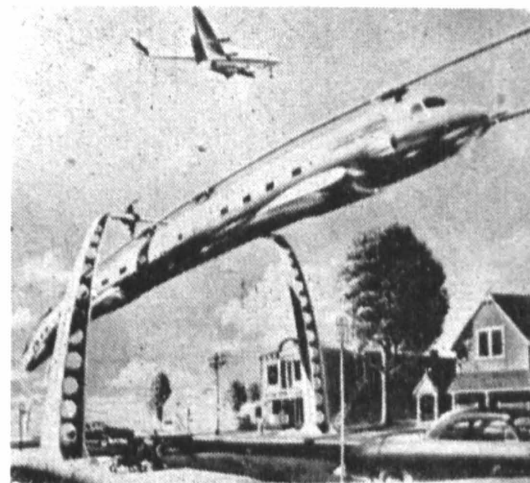
Очі Олени Ярош заблищали незвичайним вогнивом. Вона немов прокинулася після страшного примарного сну. На ступінь зблизилася до інженера, що з методичною послідовністю, немов читаючи популярну лекцію, продовжував:

— Люди, що добровільно передадуть себе в наше повне розпорядження, живуть свої останні дні на землі у повному достатку. Їм створюються особливі, навіть чудові умови, а потім, коли закінчиться термін навчання, вони без розмов сідають до ракети й... летять. Що станеться з ними — невідомо. Я не приховую, що ця мандрівка більш ризиківана, ніж звичайна прогулянка автом. за місто, але... Обдумайте мою пропозицію. Однак ми забалакалися, — додав відвідувач, глянувши на годинник. — у нашому розпорядженні залишилося сім хвилин. Вирішуйте!?

— Мені треба ще подумати... можливо й згодилася б... — відповідає Олена, — ідея принципово мені подобається, якщо ви поважно пропонуєте мені взяти участь у цій надзвичайній мандрівці.

«Може, краще згоріти десь у космічних просторах, ніж бути замордованою й спотвореною тут на землі, де люди людям спричиняють стільки неприємного й злого?» — подумала вона.

Інженер мовчки подав їй маленьке кишенькове дзеркальце в гарній оправі. Дівчина, побачивши свій образ, заплющила очі... Її обличчя за кілька хвилин скривавиться, і ці палаючі очі згаснуть і згаснуть назавжди... Тоді збунтувала її душа. Нехай це тіло краще згорить десь на шляху до інших, може, щасливіших планет, нехай

Відомий американський інженер техніки майбутнього передбачає таку електричну залізницю в майбутньому. (Фото А. Р.)

воно перетвориться в космічний пил, але не буде знівечене тут у брудному тюремному дворі, десь у передгір'ях німецьких Альп.

— Мені потрібна ще хвилинка, — шепоче Олена.

— Залишилося три хвилини...

— Я маю ще трьох друзів. Вони всі засуджені до смерті. Коли б ми були всі разом...

— Хвилинка... Інакше я не зможу припинити страту ваших друзів.

— Так! Я згодна! Швидше рятуйте їх! — вигукнула Олена.

Коли остання хвилинка розмінювалася на секунди, інженер вийшов у коридор і голосно наказав поліцаєві:

— Припиніть виконання вироку над тими трьома...

— Яволь! — гримнули закаблуки солдатських чобіт, і по камінних плитах почулись глухі, немов підмогильні кроки. Олена прислухається до них і чує, як стривожено б'ється її серце.

— Ви чули? — запитав інженер, повернувшись до камери.

— Так!! Коли ви справді врятуєте моїх друзів — я вдячна... Але я хочу знати докладніше про цю надзвичайну мандрівку в безвість, — сказала поважно Олена.

— Час і місце старту з причин воєнних подій лишаються в таємниці. Але приблизно за два-три місяці, десь у липні 1944 року, коли буде викінчений монтаж устаткування, а екіпаж опанує техніку керування, ракета відлетить, припустім, на одну з планет, супутників Землі.

— Це дуже цікаво й захоплює... Коли б не це оточення, я подумала б, що читаю захопливий фантастичний твір, — промовила Олена, — але чому ви вибрали нас?

— Ви, хоч і музика, але, працюючи в студії, добре обізані з радіотехнікою; це підтверджують повідомлення, що їх ми отримали зі Львова... Ваш приятель, Ярослав Домбрацький — інженер механік... Він здібна людина і швидко зможе навчитись керувати ракетою... До речі — керування нею так удосконалене, що дуже просте... Гадаю, що з нього вийде непоганий штурман далекого плавання, — посміхався, промовив інженер.

— Я бажаю зустрітись з моїми друзями й остаточно порадитися.

— Це ми влаштуємо. Покищо коротенько про наші умови. Експеримент повинен залишитися в таємниці. Тому ви будете ізолювані від зовнішнього світу. Ви будете зустрічатися лише з нашими людьми. Щоденно шість-сім годин навчання. Вільний час ви будете проводити в товаристві ваших друзів... Ви отримаєте достатнє харчування.

— Знаємо це харчування! Юшка з брукви та жалюгідна жовта харчова картка чужинських робітників?

— Ні! Ми потурбуємося, щоб ви отримали краще харчування, вбрання від найкращої кравчині, також вашу скрипку.

— Я б з охотою отримала останнє, — радісно вигукнула дівчина.

— Будемо вважати, що ми принципово дійшли до згоди? Будемо знайомі — моє прізвище Бутермілх, — промовив інженер, подаючи руку.

— Так, гер Бутермілх... — відповіла Олена... Відчуваючи, що немов жахлива й надлюдська істота прокусила їй горло й висмоктала всю кров, до краю знесилена дівчина падає на стілець.

Володимир Гай

В РІЧНИЦЮ ІІ МАТУРАЛЬНОГО ВИПУСКУ

В середині квітня припадає річниця матурального іспиту 2-го випуску в Українській Реальній гімназії в Аугсбурзі, що відбувся 11-12. ІУ. 1946 р. На фото матуранти згаданого випуску.

Гімназія має доволі тривалу історію. Ще року 1921. закладено першу гімназію на чужині в таборі інтернованих останків частин У. Г. А. в Ябліннім, що згодом перенеслася до Йозефова, де проіснувала аж до ліквідації табору. Директором цієї гімназії був О. Кравець. Лише пізніше в 1922 р. повстала т. зв. «пластова школа», що скоро перетворилася на гімназію в таборі інтернованих вояків Армії У. Н. Р. у Каліші. Ця гімназія перейшла потім також до Ч. С. Р., а саме, до Черношці, під Прагою. Згодом перейшла вона до Ржевниці, а в кінці до

Модржан. До неї перейшло також декілька учителів Йозефівської гімназії. Директорами були професори: Хлюр, Кобиський, Артимович, знову Хлюр, Омельченко, а вкінці колишній мін. шк. К. У. А. Штефан. Ця гімназія випустила багато абсолювентів.

Наслідком воєнних подій гімназія опинилася в Німеччині. Свою діяльність відновила вона спочатку в таборових бараках на Гавнштеттені, де випустила I випуск матурантів. Згодом перенеслася до Сомме-казерне в Аугсбурзі, де випустила дальші три випуски, а саме: II, III і ІУ.

Всі матуранти II випуску, що його річницю відзначаємо, студіюють уже у високих школах, а саме: 8 медицину, 1 філософію, 1 право, 1 хемію, 1 техніку (з них 7 хлопців і 5 дівчат).

(Закінчення)

Надвечір пішов дощ, у вагоні стало мокро. Я з-за його високого борту вивчав місцевість. На північ за три кілометри від станції виднівся густий ліс. Тут починались ліси південних гір Гарцу.

Дивився я на ліс і думав:

— Там є де сховатись, там воля!

Тим часом уздовж поїзду з обох боків лаштувалася на ніч варта СС з собаками.

Тих, що не могли рухатись, розстріляли.

— Як тікати?

(до стор. 7)

Мозок напружено працював.

Смеркало. До кожного вагона на ніч поставили по одному поліцаю.

У нашому вагоні він примостився якраз біля мене. Це був середнього росту німець

сорока років. Він зневажливо оглянув живих мерців і, ніби переконавшись у своїй власній безпеці, поставив рушницю, обіперши її об стіну вагона.

Мій погляд ковзнув по руках поліцає і зупинився...

На середньому пальці його лівої руки у вечірніх сутінках блищав перстень з черепом.

Чомусь тепер ця емблема смерти мене злякала.

— Смерть! — блискавкою промайнуло в голові.

— Ні! Це не можливо, я хочу жити, я мушу жити, я буду жити.

Час від часу завивають сирени. На небі спалахують червоні відблиски розривів. Скиглять собаки. Я цілу ніч не змикав очей, думав про втечу.

Сіріло. Дощ падав далі. Удень нам знову не дали їсти. Це вже була третя доба без їжі.

Я пошукав у вагоні кількох відважних, що погоджувались тікати.

Плян утечі обговорювали спільно. Щодо поліцає вирішили, якщо не буде спати, — забити.

Під вечір вітер затих і перестав падати дощ. Небо прояснилось.

— Боже, що ж це таке? Дай нам бурі, дай нам зливи, — благали ми всі.

Настала ніч. Поліцає дрімав на вчорашньому місці.

На небі заблищали зорі. Всі, що вирішили тікати, ще за дня перейшли на причілок

вагона протилежний тому, де сидів поліцає.

Поляк з Варшави і українець з Запоріжжя притаїлись біля ніг німця з затиснутими в руках цеглинами.

Аж десь опівночі поліцає заснув. Довкола панувала гробова тиша. Найменший шелест озивався дзвінкою луною. Без найменшого стуку ми підважили задній причілок вагона. Між долівкою й причілком заклали дошку, лишаючи невеликий отвір. Ті, що були біля причілка, тихо скидають з ніг колодки і один за одним сповзають під вагон... Підійшла моя черга. Я перехристівся, подивився на Віктора, що міцно спав, і спустився в отвір. На сусідніх коліях стояли також вагони, але, як я проліз попід ними, як переліз через дерев'яний паркан біля станції, нічого не пам'ятаю. Спинився в полі. Ліворуч від мене чорніли постаті тих, що втекли раніше. Вони один за одним бігли до лісу.

Я повернувся й побіг праворуч. Глибоко зорана глина прилипла до моїх колодок, тягла мене до землі.

Тільки тепер далеко позаду почулася стрілянина й гавкання собак.

Тремтячими руками витягаю з кишені торбинку з молотим чорним перцем і посипаю ним свій слід, біжу далі.

Ось і ліс. Чорний, густий, таємничий. Я степовик, не знаю лісу і не розумію його, але який він був дорогий мені в цю хвилину!

Падаю на землю біля однієї сосни, обхоплюю стовбур руками, цілую його й плачу. А ліс шумів, ніби говорив:

— Воля, воля, воля!

Збоку зовсім близько біля мене хтось застогнав.

Перша думка:

— Собака?

Я заплюючив очі й подумав:

— Як мало довелось побути на волі.

Стогін повторився. Я збагнув, що це була людина, і запитав:

— Хто тут?

Недалеко від мене почувся голос:

— Я польський. Потім з землі підвелася постать.

Це був один з поляків, що втік передо мною.

Ми обнялись і поцілували, вітаючи один одного з воскресінням.

— Ну, а тепер чимдалі в гори й лісові нетрі — там нас ніколи ніхто не знайде.

Ми ввійшли в густий ліс. Колюче гілля ранило руки, обличчя, рвало одяг. Ми цього не почували, бігли все далі й далі, заглиблюючись у нетрі.

На широкій галявині спинились.

Шуміли сосни, над нами було зоряне небо. Я дивився на зірки й шукав серед них «воза». Потім по його задніх колесах я віднайшов зорю.

— Ну, друже, — звернувся я до поляка: — Чи вмєш ти ходити по зорях?

Він відповів, що не знається на тому. Тоді я знову запитав:

— А до кого хочеш потрапити, до американців, чи до большевиків?

Він байдуже відповів:

— Однаково.

— А мені не однаково, — сказав я.

— Я піду назустріч американцям.

— Отже, як будеш слухати мене, підемо разом, а ні, то розійдемося тепер, щоб пізніше не нарікати один на одного.

Поляк відповів:

— Буду слухати.

Я ще раз подивився на мій дороговказ — зірку і з вірою в свої сили пішов на північний захід.

Ми йшли назустріч волі.

В. Коваль.

Літературні журнали в Америці

Серед освічених кіл американського громадянства, що цікавляться духовим життям, найбільше читаються два місячники: „The Atlantic Monthly“ і „Harper's Magazine“. Крім літератури й мистецтва, в них дискутуються різні політичні, культурно-політичні й наукові питання.

Для популярної та кращої розвагової літератури в Америці існують мільйонові накладі інших місячних та тижневих журналів.

Журнал „Harper's Magazine“ видається в Нью-Йорку, а „The Atlantic Monthly“ в Бостоні. Обидва вони розраховані на інтелігентного, ліберальних поглядів і всебічних інтересів, читача. Бостон, що колись був культурним і літературним центром Америки, тепер став символом снобізму й моральної та розумової вузькості.

Обидва журнали на 180 сторінках містять звичайно 2—4 коротких оповідання та часом з пів десятка поезій. Крім того журнал „The Atlantic Monthly“ завжди містить з продовженням праці, що потім виходять книжками (наприклад, „Біографію Толстого“, Ернест Сіммонс). Щороку ці журнали видають премії (10000 доларів) за кращі романи. Довгі чи короткі рецензії на книжки та особливий розділ „Вокс анд Мен“, де появився, недавно, наприклад, нарис про Стендала, надають журналові „The Atlantic Monthly“ особливої літературної оздобы. Але поза цим тут, як і в журналі „Harper's Magazine“, можна знайти чисто наукові статті з галузі техніки, досліджень йоносфери, останніх винаходів у галузі хемії, медицини й навіть з питань метеорології.

Варте уваги те, що ці два журнали, призначені для освіченої публіки, з найбільшим пошвавленням і незалежністю дискутують на різні політичні теми і залюбки дають слово представникам протилежних переконань. Журнал „The Atlantic Monthly“ регулярно містить повідомлення спеціальних кореспондентів з Лондону, Парижу, Риму, Берліну, з Далекого Сходу, Палестини, тощо.

Журнал „Harper's Magazine“ надрукував серію статей Фішера з його досвіду в СССР, де він, як працівник УНРРА, мав більшу свободу пересування, ніж інші американські кореспонденти.

Звідси йому пощастило глибше проглянути в політичні та соціальні відносини в Білорусі та на Україні.

До вузького кола читачів звертаються інші журнали-квартальники.

Найвідоміші з них — „Jale Review“ та „Virginia Quarterly Review“. Також і в них найбільше місяця забирають есеї, великі статті найрізноманітнішого змісту, а також завжди два оповідання та 5—6 поезій. Передостаннє число (Восени 1946) кварталника „Jale Review“ подало 8 великих статей; з них лише дві мали за тему літературу, решта обговорювали актуальні теми з політичних та економічних проблем Німеччини, господарського стану Японії, промислового розвитку держав Південної Америки, тощо. Також і в цих журналах 40-50 сторінок присвячується докладному обговоренню нових книжок. Передостаннє число журналу „Virginia Quarterly Review“, що має під назву „журнал для літератури й дискусії“, містить лише один літературний есей, а саме, про англійського письменника В. Г. Одена, що живе в Америці. Інші статті

присвячені проблемам виховання, творення характеру, відносинам Сполучених Штатів до держав Південної Америки, питанням міжнародного регулювання й контролю досліджень атома та політиці окупаційної влади в Німеччині.

Звичайно, існують ще доволі численні, але менше поширені журнали, що містять оповідання, поезії й критичні есеї виключно високого літературного рівня. Серед цих журналів багато є кварталників і місячників. Багато журналів видають також університети. Головне значення цих журналів у тому, що численні обдаровані молоді автори більше шансів мають опублікувати свої праці тут, ніж у великих поширених журналах. Біографічні видання показують, що славетні американські письменники, як Гемінгвей, Фолкнер, Шервуд

Андерсон тощо, вперше друкували свої твори саме в цих маленьких журналах „дерзань“.

Як бачимо, поняття „літератури“ в більшості американських літературних журналів розуміється широко. Цей факт, як і всебічний характер згаданих журналів, пояснюється тим, що американська інтелігенція не обмежує свої інтереси виключно на „чистій“ літературі або мистецтві, як це було раніш в Європі.

Навіть такий снобістичний літературний журнал, як „Partisan Review“, що в останніх числах приділив місце виключно Сезаннові, Георгві Бернаносу та Толстому, розрахований на вузьке коло добірних читачів, і то намагається дати вислів політичним та радикальним переконанням.

Фатальна ізольованість літератів або взагалі інтелектуалістів від загальних проблем нашого часу в Європі не могла так сильно розвинути в Америці вже тому, що тут на ґрунті традиції демократизму активна участь одиниці в політичному житті загалу сама по собі зрозуміла.

А. Р.

Як тільки перші промені весняного сонця збудили землю, розтали сніги і з'явилася прозелень, — забринить жовтими квітами ранній первоцвіт.

Напрвесні, в день святого Благовіщення, до схід сонця дівчина-наддніпрянка йде до річки по воду. Перед тим, як набрати води, вона зупиняється над річкою і, тихо співаючи, викликає піснею птаха-гоголя:

Ой, виплинь, виплинь гоголю,
Винеси літо з собою,
Винеси літо — літечко,
Зеленес житечко,
Хрещатенький барвіночок,
Запахний василечок.

Якщо перед її очима вплине на середину річки чубатий темно-сірий птах, дівчина цього літа піде заміж і буде щаслива, а якщо ні, то сумна вона, несе на коромислі воду і дивиться собі під ноги; як знайде квітку первоцвіту, те вже не повірить гоголю, бо жовта квітка примули — найкрасивіший віщун дівочого весілля.

Первоцвіт-примула була відома з найдавніших часів як лікувальна квітка Олімпу. Стародавні греки називали її додекатеон, тобто квітка дванадцяти богів, і вірили, що в примулі зберігається цілющий бальзам — ліки від усіх недуг.

Греки казали, що ця квітка виникла з тіла померлого від кохання юнака Паралісуса, якого боги зі співчуття обернули після смерті в примулу. Цим зіллям греки лікували параліч. В чудодійну силу примули вірили й стародавні кельти та галли. Їхні жерці збирали цю квітку з великою тасм-

ницею. Збирач брався до свого діла натщесерце й босоніж. У П'ємонті ще й досі вірять, що первоцвіт має силу відгонити від людей нечистих та викликати з-під землі кості неповинно загублених людей.

Стародавня германська легенда каже, що Берта — цариця неба, яка посилає на землю благодійний дощ, з'являється весною на землі у вигляді білої примари і золотою квіткою первоцвіту заманює дітей та веде їх у зачарований замок.

Тут, у Баварії, де тепер ми живемо, квітку первоцвіту іноді зовуть Heiratsschlüssel — ключ подружжя, бо і в німців, як і в нас на Україні, вірять у те, що та дівчина, яка на Великдень (у нас на Благовіщення) знайде квітку первоцвіту, вийде в цьому році заміж, і тому на кожну таку дівчину вже дивляться, як на заручену.

У Швейцарії ж навпаки, первоцвіт зветься квіткою погордженого кохання (verschmähte Liebe), і якщо дівчина — швайцарка знайде на Великдень примулу, то це засмутить її, бо первоцвіт для неї — зруйнована любов.

В Англії примула — первоцвіт користується славою чародійної квітки (Fairy) і служить для англійців ешван-зіллям, що нагадує їм батьківщину.

Як бачимо, досить скромна, мало помітна квітка — первоцвіт, що так густо акривас луки та узлісся України, у багатьох народів світу з давніх-давен відігравала та ще й тепер відіграє ролю віщуня дівочої долі або становить символ патріотичного почуття.

О. Степанів

АРГЕНТИНА ПЛАНУЄ ВЕЛИКУ ІМІГРАЦІЮ

Впливові аргентинські часописи „Noticias Graficas“ і „Cordoba“ вмістили кілька статей, даючи огляд запроєктованих у п'ятирічному пляні Аргентині заходів щодо збільшення імміграції.

Останні десять років до Аргентини майже не було імміграції. Тим часом наявного населення далеко не вистачає, щоб опанувати природні багатства Аргентини.

Уряд Аргентини, як і громадська думка, досі мали погляд, що імміграція спричиняє безробіття та соціальні заворушення, а

також зниження життєвого стандарту. Тим часом доведено, що економічна депресія часто постає в наслідок недостатнього приросту людності.

Нові заходи практично відкривають гавані для імміграції. Ні расові, ні релігійні причини не можуть стати цьому на перешкоді. Але, звичайно, перевагу віддається тим іммігрантам, що їм їх фах і мова дають можливість легше ввійти в національну й культурну структуру Аргентини та прикласти свої сили в хліборобстві, тваринництві або в ремеслі.

Мають перевагу також ті іммігранти, що можуть, працюючи як фахові робітники чи техніки, дати посутню допомогу розвитку країни.

Вибір і розподіл іммігрантів має відповідати вимогам країни. Безпосереднього фінансування імміграції держава не передбачає, але уряд ставить собі завдання полегшувати переселення й розселення.

Приблизно 250 доларів асигнується на кожного емігранта. З них 150 іде на транспортування і 100 на оселення.

З новим пляном аргентинським консулам надається право перевіряти кандидатів для імміграції і за найкоротший термін видавати їм дозвіл на переїзд.

Плян передбачає всілякі полегшення іммігрантам, щоб дати їм можливість стати землевласниками. До таких заходів належить закон про сплату за землю на протязі 5—20 років. Але за цей час забороняється перепродувати, передавати в інші руки або віддавати в заставу земельну ділянку.

Уряд дбає про створення сприятливих умов, щоб полегшити іммігрантам пристосуватися до нових обставин і стати важливим фактором у виробництві та добробуті країни.

Програма імміграції допоможе урядові опанувати великі необроблені простори, розподіливши їх чужоземним хліборобам, що хочуть почати нове життя в Аргентині.

Вражіння від цих величезних можливостей програми стає ясним із висловлювань керівника американської делегації, що подорожувала по Аргентині.

Про саму лише долину Ріо-Негро він висловився так:

«Якщо будуть колись раціонально використані природні багатства цієї місцевості, то тут зможе жити десятимільйонове населення». Але долина Ріо-Негро становить лише невеличку цятку на мапі Аргентини. Звідси можна уявити масштаби можливостей щодо розвитку цієї країни.

Передбачені в пляні можливості розвитку хліборобства й скотарства необмежені. Із 2½ мільйонів квадратних кілометрів досі культивовано лише одну третину, до того ж так екстенсивно, що фактично вона дає ледві одну четверту частину можливої продукції.

Це ж саме можна сказати й про можливості розвитку промисловості.

При достатній кількості населення та при вищому розвитку промисловості й використанні сировини Аргентина зможе економічно порівнятися зі Сполученими Штатами Америки.

ЩО ТАКЕ ОСВІЧЕНА ЖІНКА?

На запитання, що таке освічена жінка, голова одного з коледжів біля Нью-Йорку відповів, що він знав майже 10.000 жінок, які мали в руках дипломи про освіту, вручені від нього самого. Багато з них були його ученицями в коледжах, в університетах.

Але на запитання, що робить жінку освіченою, д-р Генрі Нобл Мек Креккен пригадав образ однієї приятельки його минулих років, що прийшла до коледжу, як служниця, але ніколи не сиділа в ньому на шкільній лаві.

Дитиною бавилась Кеті біля будинків коледжу, де її мати працювала. Коли вона достатньо піросла для того, щоб утримувати себе, вона стала довіреною приятелькою однієї професорки, що довірила їй апаратуру в своїй лябораторії. Кеті була корисною для всіх і у взаєминах з професорами та учнями здобула собі добру освіту.

Коли приятелька її матері покинула працю, Кеті стала її особистою супутницею. По смерті ж старої дами вона вернулась до міста й відкрила пансіон для молодих учителів коледжу. З матірньою любов'ю доглядала вона кожного, надаючи потрібної моральної стійкості. В кожному її рішенні почувалася сила й воля, і патронівані охоче йшли за її порадами.

Пансіон Кеті швидко став відомим у місті, а потім і у всій країні. Коли хто хотів мати гіпотечку, то слово Кеті мало більшу ціну, ніж комерційні цінності її кредитоспроможності.

Коли якась родина мала в чомусь потребу, Кеті була тут першою. Все, що діялося в місті, було їй відоме; все їй довірялося, і всюди, де була потреба, з'являлась їй допомога.

Брала вона участь також у політичному житті, в державних і національних зборах.

На запрошення губернатора вона одвідувала лікарні; майже щодня можна було її зустріти в міській лікарні чи в будь-якому громадському осередку. Кожна громадська справа, кожне добре діло було забезпечене її допомогою. Коли йшлося про виконання будь-якої громадської роботи, то можна бути певним, що серед десяткох імен перших із 50.000 мешканців міста можна знайти й її ім'я.

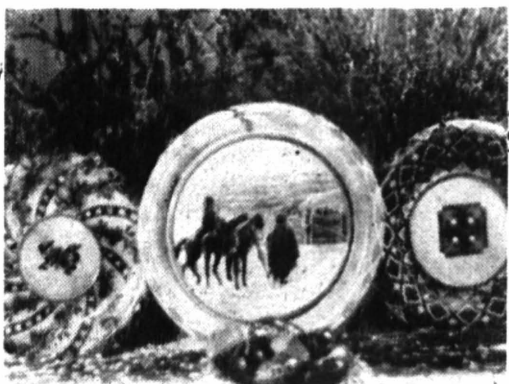
Чому я з групи «освічених жінок», каже доктор Генрі Нобл Мек Креккен, обрав за взірець саме її? — Бо це жінка, що в неї найвиразнішою прикметою стала розсудливість, бо вона кожному справу насамперед обмірковує, а потім діє і здійснює; бо вона ніколи не марнує ні слова, ні часу і насамперед додержує того, що обіцяла. Кеті завжди мала контакт з освіченими людьми і багато дечого навчилася в їх оточенні. Вона стала живим доказом того, що й без формальної шкільної освіти, а її їй дуже мало уділено, можна багато досягти, якщо бути в згоді з собою й іншими.

Кеті не одружена, але нікому не личить назва «старої дівки» так мало, як їй. Вона завжди має гарний настрій, і її очі завжди іскряться стриманою радістю.

Що Кеті завжди в кожній справі була на своєму місці, цим вона, на мою думку, каже доктор Генрі Нобл, переважає всіх інших жінок.

Поверховий спостережник міг би її й не помітити, але насправді міс Кеті — особистість, освічена жінка.

(З пояснень голови коледжу
доктора Генрі Нобл Мек Креккен)

НАРОДНЯ ТВОРЧИСТЬ У ТАБОРАХ

Перші дві світлини — писанки роботи п. Галини Дорош з табору в Бамберзі (фото І. Васи́ка). Третя світлина — продукція майстерні художніх виробів п. Кандіскалова в Авгсбурзі (фото «Світ»)

УСМІШКИ

Чи війна навчила вас чогось нового? — спитав професор вояка — свого колишнього студента.

— Так, я тепер знаю, що далеко легше вивчати історію, ніж її робити.

— Я хочу купити цю книжку, — вказала дівчина на томик «Як завойовувати мужчин».

— Тобі ще рано читати такі речі, — сказав продавець.

— Я хочу подарувати її татові.

— У нас є тут інші, цікавіші книжки.

— Ні, — сказала дівчинка, — йому це буде найкраща. Він — поліцай.

— Моя жінка вимагає розлуки, бо ми з нею різної віри.

— Невже це так? — з докором звернувся суддя до жінки. — Ви ж демократка і повинні поважати віровизнання інших.

— Я й поважала, — була відповідь. Але сьогодні він спробував на мосму новому килимку принести чорного вола в жертву своєму Юпітерові. Це вже забагато!

Пан Гурський був страшно незадоволений, що за вісім років подружнього життя у його жінки не народилося жодної дитини. Нарешті, вона народила близнят. Думаєте, він зрадів? Де там! Почав розводний процес, мотивуючи тим, що одне з близнят — не від нього.

Голляндська жінка найкраща в подружжі. Дома вона одною ногою крутить прядку, другою гойдає колиску з близнятами, одночасно плете шкарпетки для чоловіка, читає високоморальну книжку, що лежить на її колінах. І при цьому весь час сидить на торбинці з сиром, щоб його добре відгнітити.

Хворий скаржиться лікареві на головний біль.

— Багато курите? — питає лікар.

— Ніколи не кури́в!

— Багато жививаєте напоїв?

— Ані краплі в рот не беру!

— Жінки?

— Не хочуть на мене дивитися...

— А! — зрадів лікар, знайшовши причину хвороби. — То ви просто носите тісний капелюх!

СПОРТОВІ ПРИГОДИ

Незвичайна пригода сталася в шотляндському місті Абердін. По вулиці їде автобус. Раптом його зупиняє контролер і щось странно шепче на вухо шоферові. Весела усмішка промайнула на обличчі шофера. З піднесенням продовжував він далі тур. Ніхто з людей не знав що той хто зупиняв автобус, був батько шофера; вони не догадувались, що батько розповів синові про лист від футбольного об'єднання «Літлевуд». У листі сухо повідомлялось, що 34-річний водій автобуса «Едвард Крос» відгадав усі результати футбольних матчів і своїм вкладом на І пенні виграв суму 61456 фунтів і 19 шилінгів. Водії авт, як завжди, в кожній ситуації мусять приймати швидке рішення. Одне з них прийняв і Е. Крос. Найнявши літака, він того ж вечера летів у Лондон до «Літлевуду». Супроводникам — репортерам він відповідав, що ще не знає, що робитиме з виграшем. Певне лише те, що автобусом більше не буде їздити, і батько не буде більше контролювати. Переказують, що він купить велику ферму, 61 000 фунтів за І пенні! І є ще на світі люди, які твердять, що футбол не є чудовий спорт!

Одного разу відбувся футбольний матч між дружиною католиків та протестантів. Обидві дружини мали своїх симпатиків, що за всяку ціну домагались перемоги свого віросповідання. Англієць, що сидів на трибуні побіч ірландця, на добрі акції католицької одинадцятки з надхненням плескав у долоні, з таким же захопленням плескав він і при успіхах протестантів.

Довго спостерігав ірландець об'єктивного глядача, потім не витримав і, торкнувшись за плече англійця, запитав:

«Скажіть, будь ласка, чоловіче, чи у вас немає взагалі релігії?»

Джона Суллівана, славетного американського боксера, запитали: чому він не став тренером.

— «Одного разу я спробував, — відповів він. — Я мав одного молодого учня. Після першої ж лекції він пішов не досить задоволений додому.

З'явившись на другу лекцію, він мені розповів: «Знаєте, пане Сулліване, я хотів учитися у вас лише тому, що мав потім розраховатися з одним моїм колегою. Але після першої лекції у вас, я думаю, краще буде, коли я надішлю того колегу сюди, щоб він продовжував навчання замість мене».

Т. О.

Цей цікавий зніток зроблено 21. березня 1947 р. під час перегонів з перепонами в Сандавіському парку коло Лондону. Кінь Сандімор стрибнув закоротко і скинув свого вершника Хеві на землю. (Фото А. Р.)

Лікар шукав собі хлопця-слугу. Всі кандидати, що входили до його кабінету, вискакували звідти перелякані. Нарешті, прийшов хлопець-газетяр.

— Мені треба слугу, що не боюся б і чорта, — сказав лікар.

— Що, може, це ваш приятель? — відрізав хлопчисько. Лікар дав йому тарілку гарячої картоплі й ложку.

— Піди, нагодуй мого дідуся, — указав на двері, — це буде твоя щоденна праця.

За дверима хлопець побачив людський кістяк і без надуми вклав йому до рота порцію картоплі.

— Гаряче, гаряче! — завив кістяк і застукав п'ятками в стіну.

— Студи, старий дурню, студи! — повчально промовив хлопець. Лікар зареготав.

— Досить, ти витримав іспит.

— Ви кохаєте мою жінку, сержанте? — суворо спитав полковник.

— Ні, пане полковнику!

— Тоді перестаньте їй про це торочити, — скрикнув полковник, — сором дурити даму!

«Ця диня коштує 40 грошів», — сказав баштанник хлопцеві покупцеві.

— У мене є тільки 4 гроші...

Баштанник посміхнувся й показав на маленьку нестиглу диньку: «Цю можеш купити за твої гроші».

— Добре, — поспішно озвався хлопець. Я купую. Але не зривайте зараз, я прийду по неї через два тижні.

ТЕЛЕФОННА РОЗМОВА.

— Галло, чи є вже пан Балацький? — почав купець.

— Ще нема... — відповів голос.

— А чи скоро буде?

— Не могу сказати нічого певного...

— Добре, тоді, як він прибуде, передайте, що...

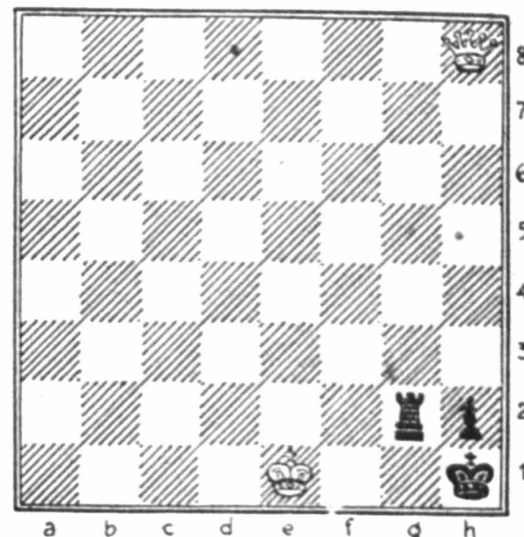
— Боюся, що це буде тяжко зробити, — сказав голос.

Купець зняковів:

— З ким же я, власне, говорю?

— Тут служник із міської трупарні...

ШАХОВА ЗАДАЧА № 4

Білі починають і дають мат.
За скільки ходів?

Вюрцбурзький єпископ др. МАТТІАС у святковій церемонії прийняв дарунок і освятив авто на подорож до тих, хто потребує допомоги. (Фото А. Р.)

Голландська принцеса ЮЛІАНА та її чотирирічна донька, принцеса МАРГАРЕТА прибули на відпочинок до Швейцарії, де їх дожидав принц БЕРНАРД з двома старшими доньками. (Фото А. Р.)

Болгарський міністр ГЕОРГІЙ ДІМІТРОВ відвідав одного з найкращих сучасних болгарських малярів, ГЕОРГІЯ ПАВЛОВА. Павлов належить до школи сучасних французьких імпресіоністів, він ліліпут, росту 105 см., і важить лише 65 фунтів. (Фото А. Р.)

Англійський король і королева зустріли в Свaziленді (Південна Африка) велетня, фермера КОРНЕЛІУСА МОСТЕРТА. Зроблені у присутності короля виміри показали, що Корнеліус Мостерт має висоту 2,28 метра (Фото А. Р.)

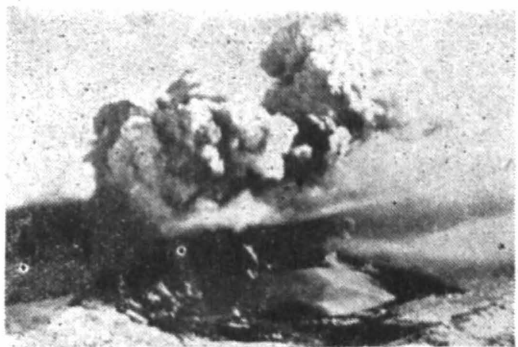
Убивця Муссоліні, відомий під ім'ям полковника ВАЛЕРІО, промовляє на великих зборах комуністів у Римі. «Коли я його в одному безлюдному саду вбив, я не мав почуття, що вбиваю людину, але почував, що вбиваю тварюку», — сказав убивця. (Фото А. Р.)

Римська підземна залізниця, що її будували 1936—1942 р. р., знов добудовується. На задньому плані руїни славного Колізею, де колись відбувались бої глядіаторів і де могло міститись 87 тисяч глядачів. (Фото А. Р.)

Принц ФАЙСАЛ, міністр закордонних справ і голова арабської делегації ООН, влаштував в нью-йоркському готелі Вальдорф-Асторія прийняття для делегатів ООН. На фото принц вітає ГУРІ ЛІ, доньку генерального секретаря ООН Тріве Лі. (Фото А. Р.)

Найбільший вулкан в Ісландії ГЕКЛА, що 2. IX. 1845 р. мав останній вибух і з того часу вважався за погаслий, на початку квітня 1947 р. знов викинув на 10 кілометрів від себе лавину, загрожуючи багатьом селам. (Фото А. Р.)